

Murska Straža

Glasilo obmejnih Slovencev.

Uredništvo in upravništvo v Gornji Radgoni, Spodnji Griz št. 7, I. nadstr. I. Telefon št. 7. Rokopisi se ne vračajo.

Izhaja vsak petek zjutraj in stane s poštnino vred za celo leto 30 K, za pol leta 15 K, za četrt leta 8 K. Posamezna številka stane 80 vin.

Inserati: Ena šeststolpna petitvrsta (prostor 3 mm visok in 45 mm širok) K 1·50. Pri večkratni objavi primeren popust.

Republika.

Že pred volitvami so pri nas agitirali za republiko. Sedaj, ko se je sestala ustavotvorna skupščina, se sliši ta beseda pogosteje. Radić, ki je dobil na Hrvatskem 50 poslancev, je v Zagrebu proglasil hrvatsko republiko. To je dalo pogum tudi drugim. Nedavno je nastal v časopisju SLS oster prepir, v katerem je šlo za vprašanje: republika ali monarhija.

Živimo v dobi, ko so ljudje razne ideje postavili na glavo; zato vidimo, da široke ljudske množice zapuščajo svoje zdrave pojme o svetu in se vdajajo sanjarijam, katere jim slikajo na steno ljudje, ki ravno tako sanjarijo ali pa nastavljajo zanjke in vabe za svojo pohlepno sebičnost. V tej čudni dobi, ko ni nobene stalnosti v mišljenju, hotenju in značaju človeka; ko se pametnih ljudi loteva otročja lahkovernost in čustvenost, je vzraslo vse polno praznih klasov, ki dvigajo svoje glave nad one, ki vsled svoje teže tišče k tlom. Ko bodo uspeli s komunizmom — enim teh praznih klasov — v onih državah, kjer je kapital najbolj organiziran, industrija najbolj razvita in narod res izobražen, takrat bomo vsi komunisti. Kadar bodo dali škandinavski kmetje, ki so najnaprednejši gospodarji in najbolj pisмени, z lastnim primerom vzor Radićeve kmetске uprave, tedaj bomo rekli, da je to najprimernejša uprava za agrarne države. In kadar bo v Jugoslaviji vsaj 95% prebivalstva zmožnih čitanja in pisanja, ko bo naša država na trdnih nogah in ljudstvo trezen nosilec gospodarskega ter kulturnega napredka, takrat bomo vsi — ne, bodo naši potomci — tja do kosti republikanski. Kajti za vsako uspešno izpremembo so potrebni zunanji in notranji pogoji. Zunanji so dani v dejanskih razmerah, notranji v ljudskem mišljenju. Oboji morajo biti v skladu z vodilnimi idejami in nameni te izpremembe. Kjer tega ni, tam je izprememba kratkotrajna ali pa pelje na rakovo pot v nered in splošno

bedo. Kratkotrajna je bila na pr. francoska republika l. 1789 in 1848. Kratkotrajna je bila ogrska republika l. 1918—1919. Francozi so l. 1870 zopet poskušali z revolucijo in so obnovili republiko, ki je sedaj slavila svojo pedesetletnico. Madžari so pa pokazali, da so do kosti monarhistični in jim republikanstvo ne dela skrbi. Rusija je skokoma prestopila iz absolutistične monarhije v moderno republiko. Posledica je bila, da je v državi zavlada anarhija, iz katere se je izcimil boljševizem in upropastil ruski narod za dolga desetletja. V južni Ameriki imamo republike, ki so popolnoma v oblasti generalov, kateri so si slučajno pridobili moč. Med tekmece za prezidentski prestol se vrše leto za letom krvave borbe, ker ima vsak svojo stranko in podkupuje svoje pristaše. Nasprotno so pa severo-ameriške zvezne republike vzorno urejena demokratična država. Anglija ima kralja, a vzlic temu slovi kot svobodna dežela. Kralj samo reprezentira britansko edinstvo in moč, toda na vlado nima vpliva in vsakokratni ministrski predsednik je mogočen kakor prezident republike. Vse to dokazuje, da je težišče državnega blagostanja nekje drugje. Lahko rečemo, da se nahaja v tem, kako daleč je narod razvil svojo notranjo in zunanjo strukturo. Samo ta je v stanju, da si prilagodi državo in poda njeni obliki vsebino. Narodna struktura je način narodnega mišljenja, dela in organizacije. V Rusiji je ta struktura povsem drugačna kakor v Franciji, v Švici drugačna ko v Jugoslaviji. Kdo bo trdil, da je republika ali monarhija univerzalna oblika, t. j. da velja za vse države enako? Brez dvoma je, da bo v bodočnosti zmaga republikanska oblika, ki je demokratičnejša, a zato se bo morala v sedanjih monarhijah globoko izpremeniti notranja in zunanja struktura ljudstva.

Torej — smo li mi Jugoslovani že zreli za republiko? Naprej vprašajmo: Kdo zahteva republiko? Po osebah spoznamo še nedavne zakrknjene monarhiste. Tem ne zaupajmo. Drugi zahtevajo iz globokega prepričanja. Vprašajmo

jih: ali imajo za seboj široke ljudske sloje? Če jih imajo, tedaj pojdemo med te in proučimo njihovo mišljenje o republici. Ako si predstavljajo pod republiko deželo brez davkov in vojaštva, kakor se pogosto sliši med Hrvati in Slovenci, tedaj še nimajo jasnih pojmov o državi; ne vedo, kaj je država in kakšne dolžnosti ter pravice ima posamezni človek do človeške družbe. To neuko množico bo jutri speljal na led sovražnik svobode in demokracije, ker verjame vsaki obljudi, s katero kdo stopi pred njo. In v resnici je državljanov te vrste v Jugoslaviji naravnost ogromno. Že število analfabetov je tako velikansko, da prihaja v dvom — vsa naša demokracija in še marsikaj drugega. Dalje nas zanima: kaj hoče srbski narod, ki je našo narodno državo utemeljil in učvrstil. Po ogromni večini se oklepa monarhije Karadjordjevičev, svojih kmetских sinov. Duša srbskega ljudstva je kraljevska kakor njegova narodna pesem. Mlada srbska država je črpala svojo moč iz slave starega carstva in starih junakov. Ali je hrvatski kmet republikanskega mišljenja? Pred par leti so bili Slovenci in Hrvati opora habsburške monarhije. Še sedaj živil tradicije tujih monarhov v narodnem srcu kakor kukavičje jajce v slavčkovem gnezdu. Izrazite republikanske stranke izvzemši socialno-demokratsko Slovenci nismo imeli. Če hočemo ustanoviti lastno republiko, moramo zrušiti sedanjo državo in z revolucijo ubiti narodno edinstvo. Posledica? Mali republikli — Hrvatsko in Slovenijo — bi uničil militarizem, glad in valuta, čez par dni pa tuja invazija.

Pojasnili smo, da je republika ali monarhija samo oblika, katero si išče narodna državnost. Ta oblika mora odgovarjati notranji in zunanji narodni strukturi. Slovenci se moramo tesno nasloniti na sedanjo narodno državo in v zvezi z Hrvati in Srbi ustvariti iz nje krepek, življenja zmožen državni organizem. Danes še nismo prebredli prve revolucije, t. j. narodnega ujedinjenja. Treba je, da vsposobimo ves narod za sadove te revolucije. Iz naše

Božidar Borko.

Božična pravljica.

Med drevesi pa se je sprehajala pisana družba ptic, zužek, metuljev, kač in močeradov. Ptice so bile podobne ljudem in so živo čebļjale. Žuželke so nosile prav čudna oblačila; nekatere so imele zelene, druge črne, tretje modre, četrte celo pisane in rdeče plašče. Enim so viseli krog ust dolgi brki, ki so jih zadevale ob druge in glej čudo: ti čudni junaki so se razumeli med seboj. Tudi deci se je zdelo, da jih razume in vsi ti neštevilni glasovi so ji bili znani kakor človeška govornica. Celo kače so bile zelo prijazne, a močeradom je sijal iz oči hudomušen, ali čisto nič hudoben smehlaj. „Proč, moji mali!“ je zavpil čarovnik in v tem trenutku je bila pot prosta, le kače so se plazile počasneje ter pogledavale radovedno kvišku. Zdajci so vse te prikazni izginile. Stali so pred veliko, blestečo palačo, podobno cerkvi, katero so otroci poznali. Čarovnik se je obrnil in rekel otrokom: „Ne bojte se, malčki, pridemo v hram moje sestre „Smrti!“ Ona vas pozna in vam ne stori nič žalega. „Otroci so se boječe stisnili in čakali. Čarovnik je s svojimi dolgimi prsti potrkal na črne, težke lesene duri, prepletene s srebrnimi znamenji, na katera so se otroci spominjali od onega dne, ko so nesli v zemljo njihovo dobro teto. Slišal se je votel, odmevajoč glas: „Kdo je?“ — „Jaz — živ-

ljenje!“ Takrat so se duri odprle in čarovnik je peljal deco v mračne prostore hrama. Otroci niso mogli ničesar razločiti okrog sebe, zakaj bilo je čisto drugače kakor zunaj na poljani ali v gozdu. Naposled so se jim oči privadile in so začeli razločevati predmete, ki so jih obdajali. Bile so razne reči, ki jih niso nikdar videli ali slišali o njih. Od sredine, kjer so stopali, so se cepile na vsako stran številne dvorane in v njih so brlele raznobarne luči. V eni je gorela rdeča luč, v drugi modra, v tretji zelena, v četrti vijoličasta in potem zopet znova. Po teh stranskih dvoranah so se sprehajale doige črne sence. Bile se podobne visokim, tankim ženam, ki so se zavile v črn plašč in si vrgle preko glave črno tančico. Te sence so se gibale enakomerno, kakor po določenem taktu. In v resnici je bilo slišati za-tegnjeno, kot iz globine prihajajoče brnenje, ki ni bilo podobno ne godbi ne zvonjenju zvonov. Čarovnik jih je vodil v prednji del tega čudnega hrama, ki je otroke vedno bolj spominjal nažozko leseno rakev, kamor so nekoč položili njihovo teto, samo da je bila ta rakev neizmerno večja, lepša in razdeljena v nepregledno vrsto manjših rakev, kjer so se gibale neme sence. Naposled so prispeli skozi ozka, z zlatom okovana vrata v polmračno dvorno. V ospredju te dvorane so se nahajala velika okna, skozi katera so videli ravan is snegom, nad njo pa zlati nebeški obroč, ki so ga bili spoznali že prej na poljani. Sredi te dvorane je na trinogatem stojalu ležala

svetla kovinasta posoda, s katere je puhtel pramen temnorumenega dima, ki je prihajal od ognja, razgrnjenega na posodi. Krog ognja je stalo nekoliko črnih postav, ki so bile natančno podobne onim, katere so otroci videli v prejšnjih dvoranah, le da so izgledale bolj žive in resnične, toda v tej resničnosti mnogo strašnejše. Takrat so se odprla stranska vrata kakor sama od sebe. Udaril je zapah po nečem mokrotnem; deci se je zdelo, da tako diši premočena spomladanska zemlja. V dvorano je stopila visoka črna žena. Bila je sicer zavita v črni plašč kakor one, ki so varovale ogenj, ali v vsej njeni postavi je bilo nekaj nadčloveškega, tako resničnega kakor v čarovniku. Manica je potegnila za sabo bratca, ki sta se plaho oklepala njenih rok in na misel so ji prišle čarovnike besede pred vrati tega hrama: to je njegova sestra . . . to je Smrt . . . In kaj hoče vendar Smrt nocej, ko je sveta božična noč; ko po zemlji potuje Jezušček z angelji in nosi darila vsem, vsem, ki so ga molili? . . . Ah, je-li vse to resnica? Strahoma se je ozrla za bratcema, ki sta stala molče poleg nje in zrla na tla. Ali ne vidita ničesar? Sta li slepa? Smrt se je postavila pred žrtvenik z ognjem tako da ji je v obraz sinil sij daljnega nebeškega svita in se je nad njeno glavo izgubljal v zrak temnorjavi dim večnega ognja. Njen obraz ni bil takšen, kakor je Manica slišala pripovedovati o smrti: sama kost in temna, nagubana koža ter votle oči. Iz njenega obraza je zrla silna resnost, a oči so gledale

zavez, svet še ni razpravljajl o nji in pride v pretres enkrat v prvih mesecih novega leta. Poročilo francoskega delegata pri plebiscitni komisiji je bilo za nas tako ugodno, da je predsednik zavez. sveta (poslaniške konference) Jules Cambon precej naklonjen jugoslov. težnjam, zavedajoč se, da je s Koroško mnogo pridobila Velika Nemčija, ki pomeni za Francijo večno nevarnost. Nemško časopisje, med njim tudi berlinsko, razpravlja živahno s tem vprašanju, vzbujajoč o občinstvu strah, da je Koroška za Nemce ogrožena.

Razne vesti.

Zdravstvene razmere v Sloveniji. Statistika, katero je letos objavil zdravstveni odsek za Slovenijo, izkazuje, da je bilo l. 1919 med 995.440 prebivalci Slovenije 9824 porok, 22.636 porodov, 18.356 smrtnih slučajev. Dobrih 15-60% novorojencev je nezakonskih. Največja umrljivost je bila pri otrocih od 1 do 5 let (4369), od odraslih pa jih je največ umrlo v starosti nad 70 let (4732). Od boleznij jih je največ pobrala jetika (2492), potem pljučnica (1276), griža (872), španska gripa (649). Koze so ugrabile 400, trebušni legar 109, pegavica 20 ljudi. Smrtnih nezgod je bilo 474; od teh se jih je največ utopilo. Samomor je iz-

vršilo 111 ljudi, prednost je imela vrv. Zločinska roka je povzročila smrt 112 žrtvam.

Nesrečna vas. Vas Prnjavor v Mačvi (Srbija) je bila med tistimi nesrečnimi kraji, kjer so avstrijske čete najhuje divjale. Pri avstrijskem vpadu l. 1914 je padlo v tej vasi 329 nedolžnih žrtev in bilo požganih 200 hiš. Poseben odbor bo postavil pri zapadnih vratih prnjavorske cerkve mavzolej, v katerem bodo skupno počivali telesni ostanki teh nesrečnih žrtev vojne posurovelosti.

Politika v Palestini. Tudi v Sveti deželi imajo politične boje, ki so po svojem značaju bolj azijski in se kažejo v krvavih izgredivih in pobojih. Kakor znano, je Palestina v rokah Židov. Radi tega se je na novo naselilo precejšnje število židovskih družin. To je privedlo do nasprotstev med starimi domačini in naseljenci. Razen Židov se nahaja v Palestini čez 600.000 Felahov, Beduinov Efendijov in sirskih kristjanov, ki so grško-vzhodnega, obreda. Teh je okrog 60.000. Felahi se pečajo večji del s poljedelstvom in so na najnižji stopnji kulture. So zelo fanatični in polni predsodkov. Efendije so posestniki zemljišč, polni vpliva in despotizma. Ta sloj je sovražno razpoložen proti domačinom židovom in proti priseljencem. Beduini ne igrajo nobene

vloge. Arabci so največji sovražniki Židov, ker imajo slednji velik kapital. Pa tudi Židje so razcepljeni na več strank. Med Židi se opaža, da se je skrajna levica popolnoma osvobodila vpliva rabinov (židovskih duhovnikov). Vsled teh razmer vlada v Palestini angleški poverjenik sir Herbers.

Ste preveč občutljivi za mrzli zrak? Vsakovrstne bolečine se takoj aobjavljajo? Slabost? Oj, kako tu ublažujejo bolečine in utrujejo telo masaže s Fellerjevim pravim Elza fluidom! 6 dvojnatih ali 2 veliki specialni steklenici 42 K. Državna trošarina posebej.

Potrebovali bi odvajajoče, želodec okrepjujoče sredstvo? Poslužite se le Fellerjevih pravih Elsa-kroglic! 6 škatlic 18 K. — Omot in poštnina posebej, a najceneje. — Eugen V. Feller, Stubiška donja, Elzatr g št. 326, Hrvatska. F.

Kdor želi da se mu pošljejo Elza-izdelki v Avstrijo, naj naslovi naročilo na: Apotheke „zum heil. Geist“ Versandstelle Epl. 326. Wien I., Nibelungeng. 2.

Obmejni Slovenci, širite svoje glasilo „MURSKO STRAŽO“

GOSPODARSKA ZADRUGA ZA PREKMURJE, MURSKO POLJE IN SLOVENSKE GORICE R. Z. Z O. Z. V GORNJI RADGONI

ima v zalogi po najnižjih dnevni cenah razno manufakturno blago za moške in ženske obleke, barhente, vseh vrst platno, špecerijo kakor kavo, riž, čaj, sladkor, papriko, milo, sodo itd. — Vseh vrst moko, zdrob, otrobe.

Kupuje pšenico in vse poljske pridelke po najvišjih cenah. Velika zaloga poljedeljskih strojev in vinskih sodov vseh velikosti.

Posreduje pri nakupu večjih strojev in obrtniških potrebščin. Zaloga tesanega lesa in desk vseh vrst.

Zadruga posluje samo s člani.

Glavna trgovina in pisarna v lastni hiši v Gornji Radgoni.

Podružnice: Križevci pri Ljutomeru, Murska Sobota, Dolnja

Dosedanji promet: 340.000.000 K.

Rezerva: 500.000 K.

Lendava, Cankova.

MASTIN

primesaj krmi; vsak teden eno pest, če pa se rabi kot nadomestilo za krmo tedaj pa dve pesti. Pet zavojčkov Mastina, prahu za pitanje zdrave, debele živine, za 6 mesecev za vsako živinče. Dobil je najvišjo kolajno v Londonu, Parizu, Rimu, Dunaju. Tisoče gospodarjev ga hvali in ponovno kupuje. Zahtevaj ga pri lekarnarju ali trgovcu, vsak ga lahko prosto prodaja. Ali pa piši lekarni Trnkozy v Ljubljani, Kranjsko, po 5 zavojčkov. Stane K 50.— s poštnino.

Miši, podgane, stenice, ščurki

in vsa golazen mora poginiti ako porabljate moja najbolje preizkušena in splošno hvaljena sredstva kot: proti poljskim mišim K 12.—, za podgane in miši K 12.—, za ščurke K 20.—, posebna močna tinktura za stenice K 12.—, uničevalec moljev K 10.— prašek za uši v obleki in perilu K 12.—, in K 20.—, proti mravljam K 10.—, proti uši pri perutnini K 10.—, prašek proti mrčesom K 10.— in K 20.—, mazilo proti ušem pri ljudeh K 5.— in K 10.—, mazilo za uši pri živini K 6.— in K 10.—, tinktura proti mrčesu na sadju in zelenjavi (uničevalec rastlin) K 10.—, mazilo proti garjam K 14.—. Pošilja po povzetju zavod za eksport. M. Jünker, Zagreb, 45, Petrinjska ulica 3.

„Croatia“

zavarovalna zadruga v Zagrebu ustanovljena leta 1884.

Podružnica za Slovenijo v Ljubljani, Stari trg 11.

Zavaruje: Življenske rente, deto otrokom, glavnice na življenje, zgradbe in premičnine proti škodi požara in strele, steklene šipe proti razbitju, proti vlovu in telesnim nezgodam. — Posebno zavarovanje proti nezgodam na železnici in parobrodu za celo življensko dobo. Sprejema v vseh krajih Slovenije sposobne zastopnike in potnike, katerim se nudi prilika znatnega zaslužka. — Zastopnik v Gornji Radgoni je gospod **Zdravko Vrlič, Spodnji Griz št. 7.**

Kupujem sveža jajca

po najvišjih cenah. Ponudbe na M. Šumak, Krapje, pošta Cven pri Ljutomeru

GARJE

srbešico, kraste, lišaje uniči pri človeku mast proti garjam. Brez vonja in ne maže perila. 1 lonček za eno osebo s poštnino K 15.— v lekarni **TRNKOZY** v Ljubljani.

Z reklamo inserati trgovci se bogati.

Vabilo

na

občni zbor

društva „Narodna obrana“

ki se bo vršil v nedeljo dne 16. januarja 1921 ob pol 9. uri predp. v dvorani Posojilnice v Gornji Radgoni. Dnevni red: 1. Pozdrav predsednika. 2. Poročilo tajnika. 3. Poročilo blagajnika. 4. Volitev novega odbora. 5. Slučajnosti. Ako ta občni zbor ne bi bil sklepčen, vrši se v smislu pravih eno uro pozneje na istem mestu in po istem dnevnem redu drugi občni zbor, kateri pa sklepa veljavno brez ozira na število zastopnikov. Načelstvo.

POSOJILNICA V GORNJI RADGONI r. zadr. z n. z.

Hranilne vloge sprejme in jih obrestuje po najvišji obrestni meri. Obresti se pripisujejo koncem vsakega leta prez posebnega naročila h kapitalu. Hranilne knjižice drugih inzmerskih denarnih zavodov se sprejemajo brez vseh stroškov kot hranilne vloge, ne da bi se njih obrestovanje prekinilo. Za nalaganje po pošti so strankam na razpolago položnice kr. poštno-čekovnega urada v Ljubljani št. 10.593. Rentni davek plačuje Posojilnica sama.

Posojila na osebni kredit, na hipoteke, trgovske kredite in v tekočem računu daje pod najugodnejšimi pogoji. Izposojuje tudi na zastavo vrednostnih papirjev. Dolgove pri drugih denarnih zavodih prevzema Posojilnica na sebe in dolžnik plačuje pri Posojilnici svoj dolg naprej. Stroški za to ne presegajo nikdar 10 kron. Prošnje za vknjižbo novih, kakor tudi za izbris plačanih posojil dela Posojilnica brezplačno, stranka plača le koleke.

Uradne ure so vsak delavnik od 8. do 12. ure dopoldne. Ob uradnih dnevih se sprejema in izplačuje denar.

Pojasnila se dajejo, prosnje sprejemajo in vsi drugi uradi posli izvršujejo vsak delavnik od 8. do 12. ure dop.

Uradni prostori so v lastni hiši, Glavna cesta št. 14, zraven kolodvora.